

БРУНО ШУЛЬЦ НА СТОРІНКАХ ЧАСОПИСУ “SYGNAŁY”

Центром натхнення, творчості та водночас буденності Бруно Шульца завжди був Дрогобич. Рідко трапляється так, що біографія мистця практично повністю пов'язана з одним містом. Тут він народився, тут навчався, тут творив і працював, тут був убитий і похований на невідомому клаптику дрогобицької землі. Звичайно, продуктивна творчість та й педагогічна діяльність вимагали обміну досвідом та інтеграцію мистця у різні інтелектуальні та мистецькі середовища. Так, Шульц на деякий час виїжджав до Відня, Варшави, Кракова, Лодзі, Познані, Берліна, Стокгольма, Парижа та найчастіше до Львова.

Знайомство Шульца зі Львовом почалось ще під час студій у Львівській політехнічній школі, що з перервами тривали впродовж 1910–1920-х рр. Місто вражало своєю архітектурою та розмахом культурного життя. Можна припустити, що його знайомство з представниками львівської богемі почалося ще в період навчання у Політехніці. Незважаючи на відсутність конкретних фактів, можна погодитись з думкою М. Кітовської-Лисяк, яка зі впевненістю стверджує, що незвичайна львівська атмосфера стала одним з елементів підґрунтя, на основі якого виокремлюється художня творчість автора “Цинамонових крамниць”¹. Навчання Шульца у Львові було перерване, і він повернувся до рідного міста. Проте обов'язки вчителя державної гімназії вимагали частіше навідуватись до Львова. Крім того, в 1927 р. сюди переїхав старший брат Бруно – Ізидор Шульц, у львівському помешканні якого Бруно був частим гостем². Зі Львовом Шульц пов'язує і пластична творчість, зокрема відомо про щонайменше чотири виставки мистця у цьому місті³.

Інтеграція Шульца до львівських осередків інтелектуально-творчого та публічного простору була багатовимірною. Так, наприклад, відгуки про його виставки публікувалися на сторінках місцевої преси. У львівській періодиці час від часу з'являлися й критичні рефлексії на його творчість. З огляду на недосконалу вивченість згаданого аспекту, варто спеціально зупинитися на співпраці Б. Шульца із львівською періодикою, зокрема – з суспільно-політичним часописом “Sygnały”.

Після публікації вдалої дебютної збірки оповідань “Цинамонові крамниці” Бруно Шульц почав отримувати замовлення від редакторів різних літературних газет та журналів. Так, у 30-х роках на сторінках різних часописів, таких як “Wiadomości Literackie”, “Tygodnik Ilustrowany”, “Skamander”, “Sygnały”, “Pion”, “Studio”, з'являються авторські тексти Б. Шульца. Деякі оповідання, розпорошені по різних часописах, увійшли пізніше до другої збірки Шульца “Санаторій під клеписдрою”. Окрім того, в періодиці письменник публікував літературно-критичні тексти, присвячені в основному літературним новинкам. Ці тексти зібрані, опрацьовані та перевидані неперевершеною дослідницею творчості Шульца М. Кітовською-Лисяк⁴, а Шульцові-критику присвячена ґрунтовна праця М. Бартосік⁵. Водночас окремі аспекти співпраці Бруно Шульца з періодикою практично не досліджені. Винят-

ками тут є окремі розвідки, присвячені Б. Шульцу, на сторінках дрогобицьких газет “Głos Drohobyusko-Borysławsko-Samborski”⁶, “Przegląd Podkarpacki”⁷, “Більшовицька правда”⁸ та варшавського часопису “Wiadomości Literackie”⁹.

Творчий доробок Шульца постійно доповнюється новими знахідками. Так, останнім відкриттям є рефлексія Бруно Шульца на творчість Єфраїма Лілієна та Фелікса Ляховича¹⁰. Значимість відкриття посилює ще й те, що це одна з перших (перша – невеликий відгук на творчість Ф. Ляховича 1934 р.) значних рефлексій Шульца на художню творчість. Відтак, актуальними залишаються пошуки прозових, літературно-критичних, мистецтвознавчих чи інших текстів дрогобичанина. Найвищою недосяжною метою для шульцознавців залишається втрачена повість “Месія”. Попри те, віднайдення навіть найменших авторських текстів доповнює корпус творів Б. Шульца.

Джерельною базою пропонованої розвідки є листи Бруно Шульца до редакції часопису “Sygnały”, збережені в архіві редакції у відділі рукописів Львівської національної бібліотеки ім. В. Стефаника¹¹ та властиво сам часопис (1933–1939 рр.)¹².

Вже згадано про насичене культурне життя міжвоєнного Львова. Вагому роль у цій сфері відігравали видавництва, друкарні, великі книгарні, як наприклад, Алтенберґів, Полонецького, Губриновича, Оссолінеум. Проте, найпопулярнішим місцем, де точилися дискусії у царині мистецтва, очевидно була львівська преса.

Більшість провідних газет, такі як “Slowo Polskie”, “Kurier Lwowski”, “Wiek Nowy”, “Gazeta poranna i wieczorna”, “Chwila” мали літературні додатки, або ж присвячували художній літературі окремі шпальти. Серед тижневиків питанням культури приділяли увагу такі: “Reduta. Tydzien Polski”, “Nowe Czasy” і місячник “Kultura Lwowska”. Детальний огляд мистецького життя, й зокрема, музики, літератури, театру та пластичних мистецтв, знаходимо у часописі “Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie” та “Sygnały”¹³.

“Sygnały” (“Сигнали”) – львівський місячник, згодом – двотижневик, який виходив польською мовою із підзаголовком “Справи суспільні – література – мистецтво” від 1 листопада 1933 до 1 листопада 1934 р., а згодом від лютого 1936 до серпня 1939 р. Загалом вийшло 75 чисел середнім накладом від 3 до 6 тис. примірників.

До квітня 1934 р. редактором часопису був польський поет і перекладач Тадеуш Голлендер. Згодом кілька місяців він редагував видання спільно із польським культурним діячем і публіцистом Каролем Курилюком. З вересня 1934 до серпня 1939 р. обов’язки редактора знову виконував К. Курилюк. До складу редакції входили Т. Банась, А. Баумгардтен, Г. Гурська, Т. Голлендер, С. Кавин, А. З. Кручковський, К. Курилюк, Б. В. Левіцький, М. Поппер, С. Роговський¹⁴.

У часописі друкувалися відомі польські письменники: М. Чухновський, Г. Дембінський, Г. Гурська, С. Єндриховський, Я. Котт, Г. Крахельська, Л. Кручковський, Я. Н. Міллер, А. Прухнік, Є. Путрамент, Е. Зегадловіч. Серед письменників, що періодично співпрацювали з виданням, окрім Б. Шульца, слід назвати Т. Пейпера, С. П’ясецького, А. Важика, Ю. Віттліна та ін.

Загалом часопис вирізнявся серед польської періодики радикалізмом поглядів, водночас високим рівнем публіцистики, літературної та мистецької творчості. Особливістю є й достатня увага до питань української культури. Так, наприклад № 4–5 за 1934 р. повністю присвячений українській тематиці. До нього увійшли художні твори, публіцистика, літературна та мистецька критика.

У першому номері редакція декларувала: “Виходимо у світ без програми! Не хочемо висловлювати гучних слів і гасел, ані проводити паперові межі, що згодом перетворюються в мур, об який муситимемо битися головами. (...) Разом ми не є ані лівими, ані правими. Не представляємо також золотої середини суспільства чи літератури. Хочемо бути просто людьми і того нам вистачить...”¹⁵.

Співпраця Бруно Шульца з часописом “Sygnały” почалась у червні 1934 р. із зустрічі з редактором часопису Каролем Курилюком¹⁶. Редактор “Sygnałów” приїхав до Дрогобича для встановлення контактів з письменником, що напередодні вдало дебютував збіркою оповідань “Цинамонові крамниці”. Першу публікацію для часопису – новелу “Липнева ніч”, – Шульц надіслав до друку через кілька місяців після дрогобицької зустрічі¹⁷ і з’явилась вона на сторінках часопису “Sygnały” у жовтні 1934 р. Всього Шульц опублікував у виданні три оповідання (“Липнева ніч”¹⁸, “Осінь”¹⁹, “Вітчизна”²⁰) та літературно-критичний нарис на збірку Юліуша Віта “Новий поет”²¹. В одному з номерів поміщена репродукція графіки Шульца “Ундуля”, помилково названа дереворитом²². З листа Б. Шульца до редакції львівського видання від 12 травня 1936 р. відомо також про надсилання ним для друку двох фрагментів “Процесу” Ф. Кафки в перекладі польською мовою та його рефлексій на творчість письменника²³. Проте ці уривки не були опубліковані на шпальтах “Sygnałów” у зв’язку з виходом того ж року повного польського перекладу “Процесу” у видавництві “Rój”²⁴.

Так сталося, що дослідники не помітили публікацію на сторінках “Sygnałów” в січні 1937 р. коротенького оповідання Бруно Шульца під назвою “Безробітний батько з зимової допомоги” (“*Bezrobotny ojciec z Pomocy zimowej*”)²⁵. Оповідання відсутнє в бібліографії творчості Бруно Шульца²⁶ і аналізується вперше.

Одна зі шпальт січневого видання “Sygnałów” 1937 р. цілком присвячена акції допомоги по безробіттю. У рубриці “Польські письменники про зимову допомогу” співредактор та упорядник колонки Тадеуш Голлендер поставив перед собою завдання зібрати твори польських письменників, присвячених організації польської Winterhilfe²⁷, які раніше публікувалися у різних виданнях. Одним із таких творів і є оповідання Бруно Шульца “Безробітний батько з зимової допомоги”, однак нам невідомо, чи воно публікувалося раніше. Окрім Шульца, редакція оприлюднила тексти Адольфа Новачинського, Болеслава Лешмяна, Зенона Пшесмицького (Міріама), Юліана Тувіма, Яна Парандовського, Антонія Слонімського, Юліана Пшибося, Станіслава Роговського та Леона Пастернака²⁸.

“Зимова допомога безробітнім” – благодійна акція, яка у 30-х рр. проводилася на теренах всієї Польської Республіки. Її завданням була матеріальна допомога жертвам економічної кризи, які були позбавлені роботи та засобів існування. З метою реалізації цих завдань було створено Варшавський загальнопольський комітет, воєводські, повітові та міські філії, які були покликані до життя духом часу²⁹. Так, наприклад, у Дрогобичі в 1936 р. акція допомоги безробітним проходила вже вдруге і відзначалась позитивними результатами³⁰.

Загалом, преса відігравала особливу роль у популяризації акції допомоги безробітним. Пропагандистська секція Загальнопольського громадського комітету зимової допомоги безробітним видавала бюлетень (переважно двічі на тиждень у період з 22 жовтня 1936 до 26 квітня 1937 р.), який уміщував статті, фейлетони, літературні твори та ін., присвячені актуальним темам акції. Авторами публікацій були провідні громадські діячі, публіцисти та відомі польські письменники. Бюле-

тень Пропагандистської секції отримували 19 варшавських часописів та 257 провінційних щоденних й тижневих видань. Републікації статей сягали близько 1000 разів, а число передруку однієї – 8³¹. Популяризаторська акція секції проводилась за посередництвом спеціального інформаційного щоденного бюлетеня Польського телеграфного агентства “Ромос Zimowa”³².

Припускаємо, що оповідання Бруно Шульца “Безробітний батько з зимової допомоги” вперше могло з’явитися на сторінках бюлетеня, який видавала Пропагандистська секція Загальнопольського громадського комітету зимової допомоги безробітним, а згодом було републіковане Т. Голлендером. Важливо, що ця публікація є одним з перших яскравих прикладів громадської активності Бруно Шульца.

Уривок “Безробітний батько із зимової допомоги” стилістично не відрізняється від відомих текстів Шульца. Це фрагментарна метафорична оповідь, дещо схожа на уривки з оповідань “Весна” та “Остання батькова втеча”. Бруно Шульц використовує характерні для його прози образи: батька, краба, візничі і т.д. Батько перетворюється на незвично великих розмірів краба, а потім на зірку, сузір’я, рака і Франца Йосифа водночас. Батько-краб опиняється разом з головним героєм (і наратором водночас) у кареті, що рухається, а згодом частково розчиняється у натовпі і зазнає наступних перетворень. “Початком і кінцем” оповіді стає поштова марка³³. Тут згадаймо, яким “об’явленням” було для героя Шульцівської “Весни” знайомство з альбомом для марок – “справжнісінькою книгою блиску”³⁴. Не менш важливим є образ кінної упряжки чи карети, який, як зізнається сам Б. Шульц у листі до С. Віткевича, був “залізним капіталом” його фантазії³⁵. В уривку “Безробітний батько із зимової допомоги” ми знову бачимо карету, що коливається на дорозі, вимощеній натовпом, неначе на хвилях. Як і в багатьох оповіданнях автор вказує читачу час дії – рання весна. Особливістю тексту є також чергова зустріч героя з цинамоновими барвами, проте цього разу йому маряться не цинамонові крамниці, а будинки. Цинамонові крамниці ж у героя відомого однойменного оповідання Шульца є центром палких мрійнь, а запах цинамону асоціюється з “геніальною епохою” дитинства.

Говорячи про стильову та тематичну схожість віднайденого тексту з відомою прозою Шульца, звертаємо увагу на те, що їх об’єднує багата творча уява автора та присутність героя-оповідача, який є водночас і співучасником описуваних подій. Згадаймо принагідно й думку Єжи Яжембського, який вважає, що “такі письменники як Шульц, завжди творять один суцільний Твір, ніколи й ніде не звільняючись від його імперативів”³⁶.

Уважаємо, що уривок “Безробітний батько із зимової допомоги” спочатку міг бути частиною іншого оповідання, можливо “Весна” або ж “Остання батькова втеча”. Так, Єжи Фіцовський припускає, що остаточна версія “Весни” постала у зимово-весняний період 1936 р. Опрацьовуючи її, Шульц використовував давніші начерки, повністю чи частково включивши їх до нової композиції, а деякі з попередніх уривків надрукував перед публікацією “Весни” як самостійні твори³⁷. Так сталося з першою версією оповідання “Весна” (за Є. Фіцовським “Перша Весна”), опублікованою в червні 1935 р. на шпальтах літературного місячника “Камена”, яка містила уривок, що не увійшов до пізнішого тексту опублікованого у збірці “Санаторій під клеписидрою”³⁸. Тобто уривок “Безробітний батько з зимової допомоги”, ймовірно, також був давнішим начерком, що не увійшов до текстів збірок, але був “обіграний” і опублікований за іншої нагоди. Такою нагодою стала акція зимової допомоги безробітним.

На шпальтах “Sygnałów” натрапляємо цікаві рефлексії на творчість Бруно Шульца. Відомо про щонайменше чотири відгуки критиків: Тадеуша Голлендера, Леона Кальтенберга³⁹, Мар’яна Промінського⁴⁰ та Євгенії Красовської⁴¹. Звернемо увагу на одну з перших реляцій на дебютну книгу Шульца, що з’явилася у січневому номері 1934 р., ймовірно, авторства співредактора “Sygnałów” Тадеуша Голлендера. Автор відгуку вважає “Цинамонові крамниці” своєрідним експериментом у формі гротеску. Чудовим, на його думку, є оповідання “Птахи”. Попри цікавість дебютної збірки, рецензент вбачає у ній вади цілісності композиції та водночас відзначає, що знайомство з цією книжкою проковує цікавість побачити наступну, що, мабуть, буде більш зрілою⁴².

Про вдалу співпрацю Бруно Шульца з редколегією “Sygnałów” свідчить й те, що, окрім публікації власної прози, він рекомендує до друку твори молодих літераторів. Так, у вересні 1938 р. Шульц надіслав до редакції рукопис невідомого автора⁴³. За дослідженнями Єжи Фіцовського, це була проза дрогобичанки Лаури Вюрцберг⁴⁴. На жаль, про публікацію та долю рукопису достеменно нічого невідомо.

Загалом, можемо говорити про цікаву й плідну співпрацю Бруно Шульца з львівським часописом “Sygnały”. Тривала вона періодично впродовж майже всього періоду функціонування видання (1934–1939) і проявлялася у публікації на шпальтах часопису прози, літературно-критичних нарисів, перекладацьких проєктів, графіки Б. Шульца. Найважливіше, на сторінках “Sygnałów” знаходимо яскравий приклад громадсько-публіцистичної діяльності ту художньо-літературної творчості дрогобичанина. Більше того, саме його участь в акції допомоги безробітним, є рідкісним прикладом активності й позиції Шульца в згаданій ділянці поза межами Дрогобича. Крім того, вартий уваги жанр твору, опублікований автором. Передовсім, це оповідання, тобто, художній твір. Однак у ньому таки йдеться про акцію допомоги безробітним. Отже, маємо все-таки публіцистичний текст, оформлений у жанрі літературного твору. Тому, на нашу думку, віднайдення невідомого в шульцознавстві твору Шульца важко переоцінити.

Додаток

BRUNO SCHULZ

“BEZROBOTNY OJCIEC Z POMOCY ZIMOWEJ”

W tym czasie nie wiedziałem jeszcze, że ojciec mój sam korzysta z Pomocy Zimowej. Szedłem ulicą pomiędzy domami o barwie tak cynamonowej, że sam cynamon mógł ujsć przy nich za goździki. Wiało już pierwszą wiosną, z ziemi dobywał się jakby głuchy jęk. Zapatrzyłem się na znaczek pocztowy za wystawą, ale ten znaczek miał jeszcze inne znaczenie.

Uwagę moją zwrócił krab, niezwykle wielkich rozmiarów, który razem ze mną wskoczył do dorożki. Domyśliłem się oczywiście, że iest to mój ojciec z którym w takich okazjach nie lubię się nigdy rozstawać. Krab miał bokobrody, jak cesarz Franciszek Józef i wielu braci, ale ci pomarli już dawno.

Wokoło rozwierał się świat. Od wystawy do wystawy pęczniał, szalał. Kule żarówek były jak pięści ze złota, jak brzuchy pomarańcz apokaliptycznych, z których wyrastały odrazu całe drzewa i chlustały zielenią prosto w oczy. Wtedy ojciec mój zdjął sobie nagle z nieopisanym wdziękiem głowę z karku i zaczął się nią bawić. Pokazywał mi nią tłumy ubogie i obdarte, które właśnie zaczęły wypełniać ulice.

Spoczątku było ich niewiele. Nagle poszczególne postaci zaczęły się łączyć z sobą i rozwiewać. Z każdego takiego połączenia wypadały nowe. Tłum gęstniał coraz potężniej. Rozrastał się, narastał jak ciasto w ogromnej donicy, rozradzał się biologicznie przez pączkowanie. A potem

domy, światła, drzewa, pomarańcze, ulice – wszystko rozrosło się w jeden ogromny i obdarty tłum, który się rytmicznie zbliżał i oddalał, aby za każdym wstrząsem, jakby z aktu spółkowania wyrzucać z siebie nowe zwielokrotnione tłumy. Dorożka, w której jechaliśmy z ojcem, dudniła i sapała głucho. Ojciec trzymał teraz głowę pod pachą i dłubał sobie palcem w nosie. Czulem, że kopyta koni nie stukocą teraz w kostkę bruku. Nie. Droga była wybrukowana głowami tłumy i dorożka chwiała się na nim jak na falach. Podziwiałem teraz dopiero całą finezję ojca, który nie chciał się wyróżniać, chociaż był cesarskiego pochodzenia. Bo nagle swobodnie i beztrząsco wyrzucił własną głowę z powozu pomiędzy inne rozlane głowy. Po chwili straciłem ją z oczu.

Wtedy ojciec mój stał się gwiazdą. Wdychając zapach tłumy i uśmiechając się gorzko, wzno-
sić się zaczął wysoko, wysoko. I stawał się w drodze konstelacją, i krabem – rakiem i Francisz-
kiem Józefem zarazem. Franciszek Józef – ojciec – krab – konstelacja, wszystko to właściwie
pokręciło mi się i sam nie wiem dobrze, co mu wybrać, w każdym razie wróciło to wszystko do
znaczką pocztowego. On był początkiem i końcem.

I wtedy, wtedy dopiero zrozumiałem, że naszym obowiązkiem jest złożyć grosz na Pomoc
Zimową. Czasem zwykła i nieskomplikowana alegoria pomaga odrazu, kiedy nie wiemy, co
czynić należy.

[Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1937.1.01. – № 25. – S. 15.]

¹ Kitowska-Łysiak M. Schulz we Lwowie. Epizody z biografii artystycznej – realnej i potencjal-
nej / M. Kitowska-Łysiak // Inspiracje Schulzowskie w literaturze: materiały naukowe IV Między-
narodowego Festiwalu Brunona Schulza w Drohobyczu / pod redakcją Wiery Meniok. – Drogo-
bич: Полоністичний науково-інформаційний центр ім. Ігоря Менька, 2010. – С. 263–283.

² Фіцовський Є. Регіони великої ереси та околиці. Бруно Шульц і його міфологія. Пер. з
польської А. Павлишина / Є. Фіцовський. – К., 2010. – С. 134.

³ Філевич Н. Шульц і Львів / Н. Філевич // Бруно Шульц. Горизонт часу. – Львів, 2012. –
С. 10.

⁴ Schulz B. Szkice krytyczne / B. Schulz / Opracowanie i posłowie Małgorzata Kitowska-Ły-
siak. – Lublin, 2000. – 138 s.

⁵ Bartosik M. Bruno Schulz jako krytyk / M. Bartosik. – Kraków, 2000. – 137 s.

⁶ Juzefczuk G. Bruno zmystyfikowany, Drohobycz zmanipulowany. Nowe perspektywy badań /
G. Juzefczuk // Бруно Шульц як філософ і теоретик літератури: Матеріали V Міжнародного
Фестивалю Бруно Шульца в Дрогобичі / ред. В. Меньок. – Дрогобич, 2014. – С. 685–704.

⁷ Sitkiewicz P. Ocalony przez mit. Schulz i Lilien / P. Sitkiewicz // Schulz / Forum. – 2015. –
№ 6. – S. 97–104.

Schulz typograf. Nowa winieta “Przeglądu Podkarpacia” // Schulz / Forum. – 2015. – № 6. –
S. 112–116.

⁸ Хомич Л. Співпраця Бруно Шульца з дрогобичською обласною газетою “Більшовицька
правда” (1939–1941 рр.) / Л. Хомич // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 4. – С. 25–27.

⁹ Chmurzyński W. Dziesięć zapomnianych recenzji Brunona Schulza z “Wiadomości Literac-
kich” / W. Chmurzyński // Bruno Schulz 1892–1942: katalog-pamiętnik Wystawy “Bruno Schulz.
Ad Memoriam” w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie; pod redakcją Woj-
ciecha Chmurzyńskiego, Warszawa: Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie,
1995. – S. 154–161.

¹⁰ Лазорак Б. “Трон міської галереї” та “Мій містичний шлюб з мистецтвом”: невідомі
критичні тексти професора Бруно Шульца про малярство дрогобичських художників Фелікса
Ляховича та Ефраїма Лілієна (1937–1938) / Б. Лазорак // Майдан Дрогобич. Інтернет
газета. – Режим доступу: <http://maydan.drohobych.net/>

- ¹¹ Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. 104. – Спр. 425. – 10 арк.
- ¹² Неповна збірка часопису “Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka” за 1933–1939 рр. зберігається у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника та Національній бібліотеці Польщі у Варшаві.
- ¹³ Гутнікевіч А. Мистецьке життя Львова у міжвоєнний період / А. Гутнікевіч // Незалежний культурологічний часопис “І” – № 52. – 2008. – [Електронний ресурс]. Режим доступу. – <http://www.ji.lviv.ua/>
- ¹⁴ Див. дет.: Świecki A. “Sygnały” (1933–1939) / A. Świecki // Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego. – 1968. – Z. 2. – S. 158–180.
- ¹⁵ Do czytelnika // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.11.1933. – № 1. – S. 1.
- ¹⁶ Детальніше про знайомство Курилюка і Шульца див.: Kuryluk E. Od Arthura Millera w Baden do tajemniczej kolekcji w Zachęcie / E. Kuryluk // Białe plamy w schulzologii / pod redakcją Małgorzaty Kitowskiej-Lysiak. – Lublin, 2010. – S. 24.
- ¹⁷ Шульц Б. Книга листів. Уклав і підготував до друку Єжи Фіцовський / Б. Шульц / Пер. з польськ. Андрія Павлишина. – К., 2012. – С. 78.
- ¹⁸ Schulz B. Noc lipcowa / B. Schulz // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.10.1934. – № 12. – S. 5.
- ¹⁹ Schulz B. Jesień / B. Schulz // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.05.1936. – № 17. – S. 4.
- ²⁰ Schulz B. Ojczyzna [“Fragment większej całości”] / B. Schulz // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 15.12.1938. – № 59. – S. 7.
- ²¹ Schulz B. Nowy poeta [rec.: J. Wit, Lampy] / B. Schulz // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.11.1936. – № 23. – S. 11.
- ²² Bruno Schulz: Undula. Drzeworyt // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.10.1934. – 1934. – № 12. – S. 10.
- ²³ Шульц Б. Книга листів. ... – С. 79.
- ²⁴ Там само. – С. 270.
- ²⁵ Schulz B. Bezrobotny ojciec z Pomocy zimowej / B. Schulz // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.01.1937. – № 25. – S. 15.
- ²⁶ Bibliografia twórczości oryginalnej Brunona Schulza 1933–1993 // Bruno Schulz 1892 – 1942: katalog-pamiętnik Wystawy “Bruno Schulz. Ad Memoriam” w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie. – S. 50–58.
- ²⁷ Winterhilfe у перекладі з німецької мови – зимова допомога. Акція зимової допомоги безробітним вперше проведена в Німеччині 1931 року.
- ²⁸ Hollender T. Pisarze Polscy o Pomocy zimowej / T. Hollender // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.01.1937. – № 25. – S. 15.
- ²⁹ Lwów na froncie akcji Pomocy Zimowej. Powołanie do życia Miejskiego Komitetu Obywatelskiego. // Chwila. Wydanie poranne. – 29.10.1936. – № 6325. – S. 6.
- ³⁰ Miejski obywatelski komitet zimowej pomocy bezrobotnym w Drohobyczu rozpoczął pracę // Chwila. Wydanie wieczorne. – 31.10.1936. – № 669. – S. 10.
- ³¹ Sprawozdanie z Akcji Pomocy Zimowej za rok 1936/37. – Warszawa, 1937. – S. 12.
- ³² Biuletyn “Pomoc Zimowa” Polskiej Agencji Telegraficznej виходив щоденно у період з 15 жовтня 1936 року по 15 квітня 1937 року, налічував 5 – 6 аркушів. – Там же.
- ³³ Schulz B. Bezrobotny ojciec z Pomocy zimowej. ... – S. 15.
- ³⁴ Шульц Б. Цинамонові крамниці та всі інші оповідання в перекладі Юрія Андруховича: оповідання; переклад з польської / Бруно Шульц; післям. Ю. Андруховича. – К., 2012. – С. 153–154.
- ³⁵ Шульц Б. Літературно-критичні нариси / Б. Шульц / Опрацювання та передмова Малгожати Кітовської-Лисяк. Пер. з польськ. та післямова Віри Меньок. – К., 2012. – С. 28.

³⁶ Schulz B. Notatka “Cywilizacje pierwotne i cyw.[ilizacje] pochodne” / Jarzębski J. Komentarz // Bruno Schulz 1892–1942: katalog-pamiętnik Wystawy “Bruno Schulz. Ad Memoriam” w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie. – S. 151.

³⁷ Фіцовський Є. Регіони великої ересі та околиці. ... – С. 173.

³⁸ Там само. – С. 174.

³⁹ Kaltenberg L. Socjologia literacka / L. Kaltenberg // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.09.1936. – № 21. – S. 4.

⁴⁰ Promiński M. Sanatorium pod Klepsydrą / M. Promiński // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.03.1938. – № 40. – S. 5.

⁴¹ Krassowska E. O twórczości Brunona Schulza / E. Krassowska // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 15.08.1938. – № 51. – S. 3.

⁴² Т. Н. “Sklepy synaonowe” / Т. Н. // Sygnały: sprawy społeczne, literatura, sztuka. – 1.01.1934. – № 3. – S. 5.

⁴³ Шульц Б. Книга листів. ... – С. 80.

⁴⁴ Фіцовський Є. Регіони великої ересі та околиці. ... – С. 140–141.

Леся Хомич.

Бруно Шульц на сторінках часопису “Sygnały”.

Автор розвідки характеризує співпрацю Бруно Шульця зі львівським суспільно-політичним часописом “Sygnały”. Аналізуються прозові та графічні праці Шульця на сторінках видання, а також літературно-критичні відгуки на творчість письменника. Вперше вводиться до наукового обігу оповідання Бруно Шульця “Bezrobotny ojciec z pomocy zimowej”.

Lesya Khomych.

Bruno Schulz on the pages of periodical “Sygnały”.

The author of the investigation characterizes the Bruno Schulz’s cooperation with the Lviv socio-political periodical “Sygnały”. Schulz’s prose and graphical works on the pages of the periodical and the literary-critical responses to the works of the writer have been analyzed. For the first time the story “Bezrobotny ojciec z pomocy zimowej” by Bruno Schulz is introduced into the scientific circulation.